

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Kalle Laanet
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie: 15.01.2024 nr 8-1/550-1

Meie: 01.02.2024 nr 1.2.-4/24/150-2

Arvamuse avaldamine eelnõule

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspeksioonile arvamuse avaldamiseks „Halduskohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse“ (kohtumenetluse avalikkuse) eelnõu.

Alustuseks jääb Andmekaitse Inspeksioon kõigi enda põhjalike 2020. aastal VTK-le esitatud kommentaaride juurde (reg.nr 1.2.-4/20/4204). Arvamuse avaldamiseks edastatud eelnõu osas on Andmekaitse Inspeksioonil järgmisel tähelepanekud, millega palume eelnõu menetlemisel arvestada.

1. Andmekaitsealane mõjuhindang

08.12.2020 arvamuses VTK-le märkis Andmekaitse Inspeksioon, et käesolevat eelnõud koostades tuleb koostada ka andmesubjektidele avalduvate riskide ja neid riske maandavate meetmete analüüs ehk andmekaitsealane mõjuhindang isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) art 35 kohaselt.

Kahetsusväärset ei ole edastatud eelnõu materjalidest endiselt võimalik leida andmekaitsealast mõjuhindangut. Samas ei ole andmetöötlusega kaasnevaid riske hinnatud ka selliseks, et andmesubjektidele õigustele ei tekiks muudatustega suurt ohtu. Arvestades, et planeeritavad muudatused hõlmavad mh tehnoloogilisi uuendusi (vt IKÜM art 35 lg 1) ning kohtud töötlevad enda töö käigus kahtlemata ka eriliigilisi isikuandmeid ning süüteoasjadega seotud isikuandmeid (vt IKÜM art 35 lg 3 p „b“), on käesoleva eelnõu edasiseks menetlemiseks vajalik sellise mõjuhindangu koostamine. Ilma selleta pole andmesubjektidele kaasneda võivate riskide osas võimalik põhjalikke kommentaare esitada.

2. Kohtulahendite avaldamine

Praktikas võib esineda olukordi, kus isikuandmed on küll kohtulahendis (otsuses või määruses) asendatud tähemärkidega või jäetud avalikustamata, kuid kohtulahendi sisu järgi on võimalik muude andmete alusel füüsiline isik siiski tuvastada. Kavandatava HKMS § 175 lg 3 ja TsMS § 462 lg 1¹ kohaselt ei avalikustata muuhulgas muid andmeid, mis võimaldavad isikut otseselt või kaudselt tuvastada.

Eelnõus on HKMS § 175 lg-le 4 viidates märgitud, et kui otsus sisaldab eriliigilisi isikuandmeid või muid andmeid, mille avalikustamine võib **oluliselt kahjustada** isiku eraelu

puutumatus¹, ning eraelu puutumatus kahjustamist ei ole võimalik vältida ka HKMS § 175 lg-s 3 sätestatud järgides, avalikustab kohus füüsilise isiku taotlusel või omal algatusel otsuse ilma eraelu puutumatus kahjustavate andmeteta, avalikustab üksnes otsuse resolutsiooni või ei avalikusta otsust. Sarnane sõnastus on toodud ka TsMS § 462 lg-s 3.

Eeltoodud normid kaitsevad füüsilise isiku õigust perekonna ja eraelu puutumatusle. Eelnõu kohaselt tuleb kohtulahendite avalikustamisel tagada eriliiki isikuandmete kaitse ning see, et eraelu puutumatus ei kahjustataks. Seetõttu nähakse ette kohtulahendite avalikustamine arvutivõrgus ilma füüsilisest isikust menetlusosaliste nimede ja muude isikuandmeteta. Seega kui kohtulahendi avalikustamisel on füüsiline isik kasvõi kaudselt tuvastatav, siis see kahjustab tema eraelu puutumatus.

Eelnõust ei tule välja, kuidas HKMS § 175 lg 3 suhestub sama sätte lg-ga 4 (analoogselt vastavalt TsMS § 462 lg 1¹ ja lg 3). Kui lg 3 ütleb, et ei avalikustata andmeid, mis võimaldavad isikut kasvõi kaudselt tuvastada, siis lg 4 rakendamiseks peab olema muude andmete puhul täidetud ka eeldus, et selliste andmete avalikustamine võib **oluliselt kahjustada** isiku eraelu puutumatus.

Inspektsioon mõistab seda selliselt, et kui esineb olukord, kus konkreetne füüsiline isik on kasvõi kaudselt tuvastatav kohtulahendi sisust lähtudes, tuleb kohtul jätta sellised isiku tuvastamist võimaldavad andmed avalikustamata HKMS § 175 lg 3 järgi. Samas kui eraelu puutumatus kahjustamist ei ole võimalik vältida HKMS § 175 lg-s 3 sätestatud järgides, tuleb kohtul HKMS § 175 lg 4 rakendamiseks täiendavalt tuvastada isiku eraelu puutumatus **oluline kahjustamine**. Juhul kui see nii on, tuleks seda muuta ja lahendada olukord sarnaselt KrMS-ga, kus olulise kahjustamise eeldust ei eksisteeri.

KrMS § 408¹ lg 3 kohaselt (kavandatavas sõnastuses) kui kohtulahendi põhiosa või põhjendav osa sisaldab eriliiki isikuandmeid või isikuandmeid, mille suhtes kehtib seadusega ettenähtud muu juurdepääsupiirang ning kohtulahend võimaldab isiku tuvastamist ka vaatamata sellele, et nimed ja muud isikuandmed on asendatud tähemärgiga, avalikustab kohus omal algatusel või andmesubjekti taotlusel ainult kohtulahendi sissejuhatuse ja resolutiiv- või lõpposa.

3. Kohtuistungile ülekandmine veebilehel

Kavandatava KrMS § 11 lg 1¹ ja TsMS § 42 lg 1¹ kohaselt võimaldatakse õigusemõistmise huvides kohtul otsustada kohtuistungile ülekandmine veebilehel.

Kavandatava KrMS § 13 lg 4 kohaselt võib veebilehel toimuvat kohtuistungile ülekannet salvestada, pildistada või järelvaadata vaid kohtu loal (analoogselt kehtiva TsMS § 42 lg-ga 1). Seletuskirja kohaselt tuleb muudatuse rakendamiseks luua tehnilised tingimused selleks, et kohus saaks kontrollida, et veebilehel toimuvat istungi ülekannet ei salvestata ega pildistata kohtu loata. Samas isegi kui luuakse tehnilised tingimused, mille abil on kohtul võimalik tuvastada veebilehel ülekantava kohtuistungil osaleja isik, ei võimalda see kontrollida, kas kohtu salvestamiskeeldu tegelikkuses järgitakse või mitte. Tänapäeval on võimalik ekraanipilti ilma suurema vaevata salvestada nii seadmel oleva tarkvaraga kui ka väliste salvestusseadmetega.

Seega kuni ei suudeta tagada, et istungi ülekannet ei salvestata ega pildistata, võib veebilehel ülekande tegemisel tekkida oht, et ülekandest võidakse teha foto- või videosalvestus, mida võidakse hakata valimatult levitama ja avalikustama, tuues hiljem nii menetlusosalistele kui

¹ Tegelikult ka siin mõõnavad eelnõu koostajad, et muudatused võivad oluliselt kahjustada andmesubjekti õigusi ja vabadusi, mis samuti kinnitab andmekaitsealase mõjuhinnangu koostamise vajadust.

õigust mõistvale kohtule võimalikke probleeme. Eelnõus ei ole analüüsitud, kas sellist tehnoloogilist lahendust veebiülekanne puhul on üldse võimalik luua, arvestades tänapäevaseid salvestusvõimalusi. Hetkel jääb kohtule võimalus veebilehel ülekannet mitte teha või kui seda teha, siis ühtlasi lubades kohtuistungit salvestada ja pildistada. Viimane ei ole aga kooskõlas seaduse eesmärgiga – suurendada kohtumenetluse avalikkust, tagades samaaegselt füüsiliste isikute isikuandmete ja eraelu puutumatuse kaitse.

3. Kohtutoimikuga tutvumine menetlusvälise isiku poolt

Kui toimikus olev menetlusedokument või muu teave sisaldab andmeid, mille kohta on seadusega ette nähtud juurdepääsupiirang, võimaldatakse menetlusvälisel isikul dokumendiga tutvuda osas, milles see ei sisalda piiratud juurdepääsuga teavet, või kujul, milles tal ei ole võimalik sellise teabega tutvuda (kavandatud TsMS § 59 lg 4¹ ja KrMS § 160⁵ lg 2). Tuleks arvestada ka võimalusega, et kirjeldatud moel dokumendi „puhastamisel“ võib füüsiline isik olla dokumendi sisu abil siiski kaudselt tuvastatav.

4. AvTS § 28 lg 1 p 29 kohustab teabevaldajat avalikustama tema ülesannetega seotud olemasoleva teabe jõustunud kohtulahendite kohta seadusest tulenevate piirangutega. Seoses kohtulahendite avalikustamisega Riigi Teatajas ja eelnõu eesmärgiga suurendada kohtumenetluse avalikkust, puudub vajadus säilitada nõuet, et ka kohtumenetluse osapooleks olev haldusorgan peaks hakkama samu kohtulahendeid avalikustama. Kohtumenetluse seadustikud on eriregulatsioonid AvTS-i suhtes ja tuleks kaaluda nimetatud sätte kehtetuks tunnistamist. Seda enam, et praktikas võtaks haldusorgan juba „puhastatud“ kohtulahendi Riigi Teatajast.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Andres Kudrjajtsev
andres.kudrjajtsev@aki.ee
627 4109